

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Težnja vsak štirikrat in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 24 K, pol leta 12 K in za šest let 6 K. — Naročnina tven Jugoslavije 32 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Udje „Kmetijskega inštituta“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo, če vsebujejo 4 strani 40 vin, za 8 strani 60 vin. — Uredništvo: Korotška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Korotška cesta šte. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamskeje, za inserate se plačuje od vsotopne peščice za vsakrat K 180. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala razprava“ stane beseda 50 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. Kljub reklamacije so pošiljane gratis.

Dne 28. novembra 1920 mora biti dan zmage za našo Kmetjsko zvezo! Zmaga Kmetjske zveze tirja od vseh naših pristajsev volilno dolžnosti!

Slovenskemu ljudstvu!

Slovenec smo si v zvezi s svojimi srbo-hrvatskimi brati zgradili svojo narodno državo, v kateri smo dosegli svojo iskreno zaželjeno neodvisnost od tujih nasilnikov in popolno narodno suverenost. Na lastni zemlji smo postali samostojni gospodarji. Tujec nam ne bo več rezal političnega kruba. Sami bomo odločevali nad seboj in nad svojo usodo, sami kovali svoje sreče.

Ze dve leti imamo zajedniški dom naše ugoslovanske države. Ta dom se ni urejen. Zavladali so nad njim ljudje, ki nimajo nobenega smisla za načela krščanskega reda. Polastile so se ga stranke in struje, ki jim ni pri sreči ne kmet ne obrtnik ne delavec, marveč samo velekapitalist, bankir, izvoznik in oderuh. Vse naše gospodarske življenje je usuznjeno velekapitalu. Vsaka sužnost rodi nezadovoljstvo, katero se je že polastilo širokih plasti našega naroda.

Državo urediti, uravnati, vladati in upravljati mora tisti činitelj, ki tvori državo in to je ljudstvo. Narod je država in država je narod. Na temelju samoodločbe ljudstva in narodne suverenosti ima naš celokupni narod pravico in dolžnost, da državi da temeljni državni zakon ali ustavo.

Kakšna bodi naša ustava.

Ustava mora biti izraz volje celokupnega našega naroda, izgrajena na trdnem temelju enakopravnosti za vsa plemena, vse stanovne in poedince. Ravnopravnost in ravnodolžnost si morata biti soodnosni; kjer tega ni, tam ni pravica doma. Narod noče države, ki bi bila svojina enega plemena ali enega stanu ali kake skupine privilegiranih ljudi. Ljudstvo je izvir suverenosti, zato pa hoče to svojo suverenost tudi v ustavi zasigurati zoper samovladstvo, kapitalizem, militarizem in preveliko moč uradništva.

Nositelj vrhovne oblasti, zakonodavna zastopstva, vojaštvo in uprava morajo biti izvršilci narodove in ljudske volje ter služiti splošni dobrobiti ljudstva in vseh slojev. Za zakonodavna zastopstva mora biti ljudstvu zasigurana splošna, tajna, enaka in proporcionalna volilna pravica za moške in ženske. Vsem državljanom morajo biti zajamčene vse državljanke pravice: enakost pred zakonom, osebna svoboda, verska svoboda, svoboda govora, tiska, združevanja in zborovanja.

Stroški za vojaštvo se naj znižajo kolikor največ mogoče. Vojaštvo naj ne zavzema tako izjemnega položaja, da bi bila kaka država nad državo, marveč mora biti pod nadzorstvom parlamenta. Vojniki naj odslužijo svojo vojaško službo, kolikor je le mogoče v domačem kraju. Vojaška služba naj se zmanjša do najnižje dobe, ki je mogoča, istotako število vojaštva.

Pravi socialni duh

Naša zakonodaja mora biti prešinjena s pravim socialnim duhom. Vsak državljan naj se zaveda svoje dolžnosti do dela, katero mu daje pravico za uživanje sadov tega dela. Višji in premožnejši sloji naj ne pozabijo svojih dolžnosti do družbe in posameznih stanov, zlasti do delavskih stanov. Prenovati mora vsako izkoriščevalca kmeta in delavca v korist posameznikov, kateri živijo od plodov tujeja dela in truda ter z žulji kmeta in delavca napočujejo ogromna premoženja. Delavec naj bo deležen čistega dobička industrijskih podjetij. Najvažnejša in splošno koristna industrijska podjetja in

rudniki itd. naj se podržavijo. Zemlja mora v glavnem biti last tistega, ki jo obdeluje, to je: kmeta. V tem smislu se naj izvede agrarna reforma pravično, načelno in dosledno; pri tem se morajo jemati v obzir posebne razmere v poedinih pokrajinah. Glede zemlje se mora stvoriti posebno kmetjsko pravo. Ustanovijo se naj kmetjske zbornice kot stanovsko zastopstvo kmetov in njihovih zadev. Ti stanovski predstavniki kmeta naj vzamejo v svoje roke izvedbo agrarne reforme in razdelitev veleposestev, ne pa kakor doslej strankarji — demokratje in socialisti —, ki zasledujejo strankarsko sebične namene. Kmet mora od svojih pridelkov imeti glavni dobiček, ne pa prekupec in veletrgovec. Zato mora država najizdatnejše podpirati kmetjsko zadružništvo in sicer ne samo denarne, marveč tudi prodajalne in nakupovalne zadruge. Z duhom socialne pravičnosti mora tudi biti prešinjena.

Naša davčna politika.

Socialno krivično je, če se davčna bremena v največji meri navaljujejo na ramena delavskih slojev. Kmet je dandanašnji že tako obremenjen z različnimi dalki in davčninami, bodisi neposrednimi bodisi posrednimi, da je njegova gospodarska bodočnost težko ogrožena. Njegovo upanje temni vedno bolj in bolj, ko vidi in čuti, da mu naredba finančnega ministra skoraj vsak mesec naloži nove ali večje davkatve. Davčna zakonodaja bo temu usodnemu naredbarstvu morala napraviti konec ter davčna bremena po načelu enakopravnosti in enakodolžnosti razdeliti na vse pokrajine, na vsa plemena in vse stanovne. V večji meri se morajo k obdavčenju pritegniti premožnejši sloji. Upelje se naj postopni dohodninski davek. Davek se naj navajali na vojne dobičke kmetje, ki so doslej našli preveliko milost v očeh finančnih oblast, na bankirje, prekupce, veletrgovce in raznovrstne oderuhe. Prost od davka mora ostati gotovi najmanjši letni dohodek, ki se pa ne sme odmeriti nižje, nego 10.000 K. Zemljiški davek naj se kolikor največ zmanjša.

Samouprava.

Mi smo na stališču jedinstvene in jake države, od katere pričakujemo in zahtevamo, da osvobodí naše rojake na Korotškem, Gorisškem in v Primorju, ki so pod tujinskim jarmom Nemca ali Italijana. Mi se teh krajev nikdar ne bomo odrekli, temveč jih bomo vedno smatrali za svoje, s prevaro in nasiljem otrgane od nas. Namen naše države je, da vse Slovenec in Srbo-Hrvate zbere in obrani v svojem okrilju v svobodi in bratstvu. Ta svoj cilj bo naša država dosegla tem lažje in tem preje, čim jačja. Za jakost je potrebna jedinstvenost.

Jedinstvena država pa po našem mnenju ni istovetna s centralistično vladano državo. Vso zakonodavno in izvršno oblast centralizirati — osredotočiti v Beogradu po našem prepričanju pomenja državo ne ojačiti, ampak oslabil. Centralizem ne sodi v sedanjo dobo, v kateri vodi žezlo ideja demokracije — ljudovlade, dočim pomenja centralizem vladno uradništva nad ljudstvom. Centralizem ne sodi za našo državo, ki je sestavljena iz pokrajin s tako raznolikim prebivalstvom in različnimi razmerami. Centralizem, kakor ga zamišlja demokratska stranka in njej pridružena takozvana Samostojna kmetijska stranka in socialisti razne baže, pomenja za naše kraje prevlast manjšine nad večino, in bi bil vsled tega stalni vir nezadovoljnosti. Edino

prave urejenje naše države je avtonomistično. Avtonomija — samouprava za Slovenijo zahtevamo. Slovenija, kakor tudi druge pokrajine naj imajo svojo vlado, ki bo odgovorna pokrajinskemu zboru. Poleg upravne oblasti naj imajo pokrajine tudi zakonodavno oblast v okvirju skupnih in splošnih zakonov, v kolikor zakonodavna oblast ni izrecno pridržana osrednjemu parlamentu.

Razmerje države do Cerkve.

Cerkev kot popolna in samostojna družba naravnega izvora je in mora biti v svojem področju neodvisna od države, kakor je država v svojem področju neodvisna od cerkve. Med cerkvijo in državo mora vladati prijateljsko razmerje. Tako oboje mora dosegljivo svoj cilj in namen v prid ter gnotni in duševni napredek državljanov. Stvari, ki se tičejo cerkve in države, naj se uredijo s pogodbo s sv. Stolico. Sporazumno s škofi in sv. Stolico naj se tudi uredi samouprava katoliške cerkve. V vseh šolah mora ostati verouk. Odično obsejamo vsako zmanjšanje verskega pouka in versko-pravne vzgoje. Zasebne šole, osnovane od verskih ali redovniških organizacij, imajo pravo do obstanka, država se jim ne sme protiviti, marveč jih mora podpirati. Vsa ljudska izobrazba bodi prešinjena z narodnim in krščanskim duhom. Kar zahtevamo za katoliško cerkev, zahtevamo tudi za druge veroizpovedi.

Za zmago naših načel.

Naša načela so istinito narodna in resnično socialna, ker so iskreno krščanska. Naši nasprotniki od demokratov preko takozvanih samostojnih do socialnih demokratov in komunistov pa jih pušujejo kot klerikalna. Voditelj demokratov in skrbni duševni oče samostojnih — dr. Zerjav — je med naš narod vrigel izzivalni klic: Klerikalizem je treba zatreči! Preganjali ga bomo, dokler ga ne preženemo iz Jugoslavije. Kakor spričujejo tisti demokratski listi, ki so odkritosrnejši nego nekateri slovenski, pomenja klerikalizem isto kakor dosledno izvedeno katoliško svetovno naziranje. Tako mora vsakemu pametnemu in poštenemu človeku biti jasno, komu pravzaprav velja boj, ki ga pri nas vodi meščansko-liberalna kmetjsko-liberalna in socialdemokratska stranka.

Kmetje in delavci, ki vam so pri sreči naša sveta verska načela, v boj za našo stranko! Z naše zemlje ne sme izginiti naša krščanska stranka, izginiti pa mora vsaka proti in brezverska stranka, bodisi socialistično-komunistična, bodisi liberalna. Izginiti mora stranka onih hinavcev, kateri se imenujejo samostojne kmete, pa jih liberalni demokratje vodijo na vrvice kakor komedijant medveda.

Naša načela so doslej bila zmagovita med slovenskim narodom, ker so zajeta iz globine duše in srca našega naroda. Zmagati morajo tudi v bodočnosti. Če bi uspeli nakane naših nasprotnikov, bi to bila nesreča za narod in škoda za pravilno ureditev države. Nesreča bi to bila zlasti za slovenskega kmeta, ki bi bil izdan v roke gospodarskih izkoriščevalcev in kapitalističnih oderuhov.

Slovenski kmetje! Slovenska kmetjska zveza vam je bila najzvestejša

Ako hočete ostati brave krščanske, kmetjske in slovenske korenine, volite 28. novembra kandidate Kmetjske zveze.

in najpogumnejša boriteljica, ki vam je zvesto stala ob strani nekdanj pred vojno, v bridkih časih vojne in v težki dobi po vojni. Kar vam je bila v preteklosti, to vam bo tudi v prihodnosti v nezmanjšani, marveč v pomnoženi meri, ker se bo število njenih poslancev močno pomnožilo z zastopniki bratskega nam hrvatskega kmeta, ki se mnogoštevilno zbira pod zastavo ljudske stranke. Kdor torej iz kmetijskih vrst zataji zastavo Slov. kmetijske zveze ter gre med njene protivnike, ta slabi kmetijski vpliv ter je nasprotnik kmetijskega stanu in izdajica njegovih pravic in koristi.

Slovenski kmetje, viničarji, delavci, obrtniki, pod zastavo Kmetijske zveze in Ljudske stranke!

Komur je prisrcu, da ohranimo to, kar je med našim narodom dobro, lepo in plemenito, naj voli naše kandidate! Kdor pa hoče, da to, kar s ponosom imenjemo slovenstvo, izgine ter se razblini, naj voli demokrasko ali samostojno ali socialistično!

Kdor hoče, da bo Slovenija imela svojo samoupravo, svoje vlado, odgovorno od ljudstva izvoljenemu pokrajinskemu zboru, ta naj voli z nami!

Kdor pa hoče, da bo naša „samouprava“ ponižana do moči in oblasti nekdanjih okrajnih zastopov in da bo v ostalem nad ljudstvom vladal uradnik, ki je neodgovoren ljudstvu in odvisen samo od svojih predstojnikov, služočih tej ali drugi stranki, naj voli z našimi nasprotniki.

Kdor visoko ceni naše verske svetinje ter hoče, da bo tudi javno življenje prešinjeno s krščanskim duhom, kdor hoče krščansko šolo, ta naj voli kandidate kmetijske in ljudske stranke!

Roškar in Pišek naša kmeta-voditelja.

Naša Kmetijska zveza se lahko ponaša s tem, da ima v svoji sredini najboljše, najvzlednejše in najpoštenejše moze med slovenskim kmetijskim ljudstvom. Naši moze ne razgrajajo, ne vpijejo, temveč trezno prevdario in z vnemo tiho delajo. In na čelu takšne krščanske, kmetijske armade imamo naša dva voditelja-kmeta Roškara in Pišeka.

Naša voditelja — vzorna gospodarja.

Priča spoznaš po perju, kmeta pa po njegovem gospodarstvu. Pogled njegovo hišo, njegova gospodarska poslopja, njegovo posestvo, pa boš že vedel skoro popolnoma, kakšen je gospodar. In naš Roškar in naš Pišek sta vzorna gospodarja. Ne samo, da dobro vodita svoja gospodarstva, tudi vse sama delata. Motiko, plug, kramp in — pero vod ta z je lnako spretnostjo. Gospodar kmet mora biti prvi pokonci da ga ne najde v postelji zora, ali pa celo ogreje solnce njegovega hrba in kar je nižje od hrba in mora zadnji leči v posteljo, ko se je že davno nagnil dan. Tako ravnata naša voditelja. Zato stopi v njuno hišo ali v njuna gospodarska poslopja, v njune hleve: povsodi najdeš sledove pridnega vestnega in skrbnega gospodarja. Kmeto vanje je napredno in našim krajem najprimernejše.

Ljudstvo zaupa

le onemu, o katerem ve, da je zmožen in sposoben ter ima srce za svoj stan in je pomosen na svoj stan. Roškar in Pišek sta takšna in uživata upravičeno največje zaupanje našega pristopnega kmetijskega ljudstva. Oba sta županova la dolgo vrsto let, oba sta na vodilnih mestih v okrajnih zastopih, oba sta v raznih krajevnih kmetijskih organizacijah in voditelja pri kmetijskih posojilnicah in kmetijskih zadrugah.

Roškar in Pišek kot poslanca.

Ker sta Roškar in Pišek skupaj z dr. Korščem uvidela, da so nekdanji večinoma liberalni advokati premalo zagovarjali naše kmetijsko ljudstvo in se premalo brigali za njegovo splošno in strokovno izobrazbo ter za ljudske koristi in potrebe, so ti trije naši vodilni moze ustanovili Kmetijsko zvezo. Ljudstvo jim je zaupalo in jim poverilo tudi mandate v bivši deželni in državni zbor. Tukaj so delovali z onov vnemo in odločnostjo ter neumornostjo, ki je lastna ljudem trdnega prepričanja in velike izobrazbe.

Kdor pa hoče, da liberalizem in socialna demokracija cerkev vkleneta v spono, da se zakonska zveza oropa njenega zakramentalnega značaja, da se razkristjani šol in vsa ljudska vzgoja, naj voli nasprotno kandidate!

Kdor hoče, da se v naši državi vpostavi krščanski socialni red, da pošteno delo dobi pošteno plačilo, da se morejo kmet, obrtnik in delavec od tega, kar pridelajo ali izdelajo, dostojno preživeti, kdor hoče poravnavo med interesi poedimih stanov, kdor hoče krepko obrambo naših kmetijskih in delavskih slojev pred preveliko in neupravičeno davčno obremenitvijo, ta naj nakloni svojo kroglijico naši kandidatni listi!

Komur pa je prav, da kapitalistični mogotci še dalje izkoriščajo kmetijske in delavske sloje; kdor se strinja s tem, da izvozničarjem cvetejo rožice in da se razni med- in povojni dobičkarji in kapitalistični oderuhi na vso moč odtegujejo opravičenemu obdačenju; kdor je za hujškanje enega stanu zoper drugega, za razredni boj in za socialno revolucijo; skratka, kdor hoče naš narod obraniti v sužnosti kapitalizma ali pa ga vreči v žrelo revolucionarnega komunizma, ta naj vrže svojo kroglijico v skrinjico katere izmed nasprotniških strank!

Slovenski moze in mladeniči, 28. november je blizu! Vsi na plan, da sijajno zmaga naša slovenska, kmetijska in ljudska stranka! Vi smete voliti, torej tudi morate voliti!

V Mariboru, sredi novembra 1920.

Vodstvo Slovenske kmetijske zveze in Slovenske ljudske stvanke.

Roškar in Pišek sta nastopala povsod za slovensko štajersko kmetijsko ljudstvo. Na nešteti shodih in zborovanjih sta probujala in organizirala naše ljudstvo. Povsod sta poučevala, kje in kako se mora naš kmet potegovati za svoje pravice. Roškar in Pišek sta kot poslanca štiti la in branila proti vsem drugim narodnim in stanovskim nasprotnikom naše slovensko kmetijsko ljudstvo. Na ducate in ducate je predlogov in interpelacij, nešteto je govorov, kjer sta razkladala la prepričevalno težave slovenskega kmeta in dajala nasvete, kako se temu odpomore.

Nuno krščansko življenje

je naravnost vzledno. V veri sta našla oporo in uteho, da sta vsakdanje težave in često bridke izkušnje premagovala. Tudi v tem oziru sta ona naša dobra voditelja.

Narodno delovanje

našega Roškara in Pišeka je splošno znano. Nista pač pijančevala in kričala po takimeno- vanih narodnih veseljih, temveč vedno stala trdno in neomajno za svoje narodno prepričanje. To sta pokazala vsa časa svojega življenja, posebej pa še ob svetovni vojski. Roškarja so vlačile avstrijske oblasti zaradi njegove iskrene mozače slovenske zavednosti po ječah, a nad Pišekoma, ki je neustrašeno meštetokrat posredoval za naše narodne trpine, je tudi visel Damoklejev meč

Roškar kot minister.

Slov. kmetijska zveza je porabila prvo priliko, ki ji je bila dana, da je svojega prvega predsednika in voditelja kmeta Roškara postavila v novi državi za ministra. In Roškar je v Beogradu pokazal, kaj zna slovenski kmet, čeravno je bil vsled političnih intrig liberalcev le kratke tri mesece na tem mestu. Z nekakim nezaupanjem in posamehom se ga pričakovali gospoda tam doli, toda mi smo vedeli, koga postavimo na to mesto. Vedeli smo, da bo Roškar izsilil spoštovanje slov. kmetu tudi pri najvišji gospodi. To se je tudi zgodilo. Kratko dobo svojega ministrovanja pa je Roškar tudi temeljito porabil v korist ljudstvu. Kar imamo glede živinoreje in splošnega kmetijskega gospodarstva v našem državnem proračunu za vse se je pobiral ravno Roškar skupaj s svojimi tovariši. Maogo več bi storil, ako bi bil na mestu vsaj eno leto.

Roškarjevi in Pišekovi tovariši kandidate.

„Kmetijska zveza“ je postavila poleg Roškara in Pišeka za kandidate celo vrsto kmetov, ki uživajo spoštovanje in zaupanje v svojih okrajih in jih je ljudstvo želelo za svoje kandidate. Nobena slovenska stranka nima toliko in tako dobrih res samostojnih moze kot kandidatov, kakor ravno naša „Kmetijska zveza“. Dobri, skrbni gospodarji, krščanski očetje in vnsti in zmožni zagovorniki slov. kmetijske delavskega ljudstva so to. Le pogledajte si njih imena in vprašajte ljudi, ki jih poznajo!

Naši delavci!

Da spoštuje „Km. zveza“ delavca in ceni njegovo delo in mu da zagovornika, imamo med našimi kandidati poštenega, krščanskega, izobrazbenega delavca rudarja Kešeja in delavskega organizatorja Krepeka.

Delo nadrevizorja Pušanjaka

in tajnika Žebota je dovolj vsem pristašem znano. Prvi je naš glavni stober v kmetijskem združništvu, drugi je politično delaven moze

S ponosom in navdušenjem

lahko glasuje vsak zaveden Slovenec, posebej še vsak naš kmetijski volilec za naše kandidate, za listo „Slov. kmetijske zveze“. Ti moze nas bodo dobro zastopali v konstituant!

J. Vesenjaki.

Samostojna vodi kmete za nos

ko pravi, da je kmetijska stranka, Samostojna

ni kmetijska stranka,

ampak stranka liberalnih gostilničarjev, trgovcev, mešetarjev, nekdanjih revizitorjev, vojnih dobičkarjev, kmetijskih oderuhov, ki hočejo zopet gospodarska zaslužniti kmetijski stan. Kdo je spravil več

kmetov na kant

ko liberalni, brezvestni gostilničarji? „Kmetijski list“ se poteguje za gostilničarje. Zadruga liberalnih gostilničarjev je pozvala svoje člane, da naj volijo kandidate Samostojne, ki bo zastopala koristi gostilničarjev.

Vodja Samostojne, vrtnar in prekupec Mermolja je v Beogradu izjavil, da se kmet s svojo družino na 5 hektarjih prav lahko živi. On je kot posestnik 5 hektarjev zemlje imel letnega dobička iz svoje- ga malega posestva

30 000 kron

in je poleg tega še priživel svojo družino. Ali s tem ni vplival na davčne oblasti, da naložijo kmetu še višje davke? In ta moze je kandidat Samostojne!

Kdo je med vojsko najhujše in najbolj brezobzir-

rekviriral žito in živino?

Ali ne samostojneži: stotnik Sancin, šmarski Habjan, pesniški Hojnigg, šentjurski Urlep, svečniski Pascolo, iramski Blatnik, Nemeo od Sv. Jurija ob Ščavnici in drugi samostojneži. Tajnik in duševni vodja Samostojne ter urednik „Kmetijskega lista“ Jamnik, je silno strogo rekviriral žito celo brez poziva grobarja, da bi se oblastem prikupil. Neki kmetijski ženi v vasi Verd, občina Vrhnika na Kranjskem, je rekel:

Kolikor si prej preveč požrla, boš sedaj tolike manj?

Drugi kandidat Samostojne, bivši trgovec z žganjem, Drolnik, je leta 1909 na svojo roko pri sodišču v Celju napovedal konkurz Kmetijskega društva v St. Jurju ob južni železnici in tako

ubil kmetijske organizacije.

Tako so samostojneži pomagali liberalcem ubiti tudi drugo organizacijo, ki bi naj pomagala v sedanjih težkih časih kmetijskemu ljudstvu. Z liberalci vred so pisali in delali

proti Središnji zadrugi.

Središnja zadruga bi preskrbovala z živimem one kraje naše države, ki ne pridelajo sami dovolj; kar pa bi preostalo, pa bi zadruga izvažala v druge države; dobiček bi imela polovico država, ki bi ji ne trebalo pobirati toliko davkov, polovico pa kmetijska zadruga in kmetje.

Samostojna je nastopila zoper Središnjo zadrugo in hoče

svobodni izvoz,

pri katerem židovski veletrgovci, liberalni bankirji in milijonarji izvažajo živila v taki množini, nastane vsled tega v naši državi pomanjkanje in z njo dražnja. Izvozničarji zaslužijo pri izvozu milijone, ubogo kmetijsko in delavsko ljudstvo zlasti v Halozah, pa mora stradati! Samostojna je